

Investigation of Values in Ahmet Ümit's Tale Books¹

N. Gamze ILICAK², Nuran BAŞOĞLU³

Received: 10 May 2018, Accepted: 21 May 2018

ABSTRACT

Values are the concepts necessary for the healthy personality development of the individual, providing social life participation, organizing community life and playing an important role in the realization of cultural transfer. The role of oral folk literature products in children's education is very important. Tales are the traditions, customs, beliefs of the societies they belong to; social, cultural, and economic structures. Tales are instrumental in learning the child's basic values. In this study, it was aimed to examine the values in the "Masal Masal İçinde" and "Olmayan Ülke" tales, which Ahmet Ümit learned through oral traditions and shaped by his own knowledge. The data obtained from the qualitative research methods through the document analysis were reported with descriptive analysis. As a result of the research it has been determined that in the tale books examined many values like respect, love, benevolence, generosity, diligence, determination, patriotism, patience, justice and compassion. It has been seen that Ahmet Ümit's tales can be used in the transfer of values as important works.

Keywords: Ahmet Ümit, Tales, Values Education.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose and Significance

The concept of value is gained by social science by Znaniecki. The word derives from the root of the valor, which means that it is precious, strong in Latin (Bilgin, 1995). Values are factors that play a decisive role in shaping their preferences by influencing the individual's feelings and thoughts. Through the values, the expectation of the society from the people is revealed. Values, which are an indispensable part of the culture, are also its reflection. It may be the case that nations lose their assets with losing their value. Therefore, transfer and education of values is a matter that should be focused on. Especially in recent years, values and values education are among the topics to be studied. Numerous studies have been carried out for the healthy transfer of values.

In transference and in education of values, position of oral and written culture cannot be denied. Books, an important part of written culture; are important, indispensable and irreplaceable elements in terms of education. Fairy tale books are about products that come to mind firstly when it comes to values education. The tales that effective in the child's growth process that in the acquisition and teaching of values is big in the contribution. The tales have many fun and educational functions. Through the tales, children learn moral values, political values, social values.

When it comes to fairy tales, it should not come to mind that only products that are the creators of oral cultures. There are also literary tales from a writer's pen. These products, which are written in fairy tale form, are valuable works in terms of introducing to the child to the tale at this period when the story tellers are decreasing. Ahmet Ümit, one of the master novelists; also published essays, stories, poems and even fairy tales. In this study, "Masal Masal İçinde" and "Olmayan Ülke" tales books which Ahmet Ümit listens and learns through oral culture and develops with his contributions are emphasized.

¹ A part of this article was presented as an abstract paper at the IV. International Symposium on Multidisciplinary Studies in Paris- France on April 27th-28th, 2018. In addition, this study was supported by Bülent Ecevit University under the project titled "Investigation of Values in Ahmet Ümit's Tale Books" and within the scope of the project numbered 2018-YKD-62742145-01.

² Assist. Prof. Dr., Gelişim University, Faculty of Economics, Administrative and Social Science, gamzeilicak@hotmail.com.

³ Inst. Dr., Bülent Ecevit University, Eregli Faculty of Education, nuranbasoglu@hotmail.com

Methods

The study was carried out by adopting a qualitative approach in the screening model. In the screening model, the event that is the subject of the research is trying to be defined as if the individual or object is within its own conditions (Karasar, 2012: 77). The study group of the research creates two tale books of Ahmet Ümit in "Masal Masal İçinde" and "Olmayan Ülke". In this work, it is aimed to examine the values of Ahmet Ümit's tales. The values in the books were segmented from the classification table created by İdi Tulumcu (2005: 61-62).

The results of the research were obtained from a qualitative research method using a document review. Document analysis includes analysis of written materials containing information about facts and phenomena targeted to be investigated (Yıldırım and Şimşek, 2008: 187). The obtained data is presented by descriptive analysis. The purpose of this type of analysis is to present the findings to the reader in an organized and interpreted way (Yıldırım and Şimşek, 2008: 224). The data interpreted by the researchers were directly supported by the citations and evaluated.

Results

In here, we study "Masal Masal İçinde" and "Olmayan Ülke" tale books from Ahmet Ümit. We found that these books contain different moral values such as honesty, patience, respect, love, helpfulness, generosity, diligence, determination, patriotism, openness, fairness and compassion. When we compare "Masal Masal İçinde" and "Olmayan Ülke" to each other, we found that the former has more values in the book. We also identified determination, diligence, respect, openness and compassion are frequently mentioned in fable books. Using the moral values placed in tale books of Ahmet Ümit, we determined that tale books can be used to transfer values.

Discussion and Conclusions

Ahmet Ümit documented tales which he heard when he was a little boy to prevent them disappear. He presented these tales in a literature form to the reader. He made use of his own experience when he wrote the books instead of keeping them in their traditional verbal form. In "Masal Masal İçinde" and "Olmayan Ülke", he included lot of moral values.

If we look at the current literature studying moral values education in tales, we see that moral values similar to each other appear in books. We conclude that Ahmet Ümit's two tale books are supporting the recent studies and have the same moral values in them. We think that these tales are important sources to learn moral values. Tale books that are studied in here are helping children in real life and steering them to right values. We can easily say that number of these kind of tale books should increase and they can be used in schools.

Ahmet Ümit'in Masal Kitaplarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi¹

N. Gamze ILICAK², Nuran BAŞOĞLU³

Başvuru Tarihi: 10 Mayıs 2018, **Kabul Tarihi:** 21 Mayıs 2018

ÖZET

Değerler, bireyin sağlıklı bir kişilik gelişimi için gerekli, sosyal hayata katılımını sağlayan, toplum hayatını düzene koyan ve kültür aktarımının gerçekleşmesinde önemli rol oynayan kavramlardır. Sözlü halk edebiyatı ürünü olan masalların, çocuk eğitimindeki rolü çok önemlidir. Masallar ait oldukları toplumların geleneklerini, göreneklerini, inançlarını; sosyal, kültürel, ekonomik yapılarını yansıtır. Çocuğun temel değerleri öğrenmesinde masallar birinci derecede rol oynar. Bu çalışmada Ahmet Ümit'in sözlü gelenek aracılığıyla öğrenip kendi birikimleriyle şekillendirerek yazıya aktardığı "Masal Masal İçinde" ve "Olmayan Ülke" masal kitaplarında yer alan değerlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile gerçekleştirilen çalışmada elde edilen veriler betimsel analiz ile raporlaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda incelenen masal kitaplarında; saygı, sevgi, yardımseverlik, cömertlik, çalışkanlık, kararlılık, vatanseverlik, sabırlı olma, adil olma ve merhametli olma gibi birçok değere yer verildiği tespit edilmiştir. Ahmet Ümit'in masal kitaplarının değer aktarımında kullanılabilecek nitelikte önemli eserler olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Ümit, Masal, Değerler Eğitimi.

1. Giriş

Masallar halkın dünyaya bakışını, duygularını, değer yargılarını yansıtan ürünlerdir. Kolektif suuraltıyla oluşturulan bu ürünler, sözlü kültürde yüzyıllardan beri anlatılmakta olan yaratımlardır. Bu ürünlerde olağanüstü olaylar, doğaüstü varlıklar kendine yer bulmaktadır. Masallar ne kadar var olmayan bir ülkede, zaman ve mekândan yoksun hayal mahsulü ürünler gibi gözükse de aslında çocuğun bireysel gelişimine katkıda bulunan eserlerdir. Masallar eğitici, öğretici ve ders verici niteliktedir. Çocuklar; doğru ile yanlış, iyiliğin ödüksüz, kötülüğün ise cezasız kalmayacağını masallar aracılığıyla öğrenmektedir. Bir bakıma masallar "iyi bir kişi" olmayı öğütleyen ürünlerdir.

Ahmet Ümit günümüz popüler roman yazarlarından biridir. Sadece roman türünde eserler vermemiş deneme, hikâye, şiir ve hatta masal kitapları da yayımlamıştır. Bu çalışmada Ahmet Ümit'in sözlü gelenek aracılığıyla öğrenip kendi birikimleriyle şekillendirerek yazıya aktardığı "Masal Masal İçinde" ve "Olmayan Ülke" masal kitaplarında yer alan değerler incelenecektir. Değerler eğitiminde kıymetli bir yere sahip masal türü, doğru okunduğunda ve incelendiğinde değerlerin kazandırılmasında etkili olacaktır.

1.1. Ahmet Ümit Kimdir?

1960 yılında Gaziantep'te doğan Ahmet Ümit, 1983'te Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirmiştir. 1985-1986 yıllarında, Moskova'da Sosyal Bilimler Akademisi'nde siyaset eğitimi görmüştür. Evlidir ve Gül adında bir kızı bulunmaktadır.

Ümit'in ilk kitabı, "Sokağın Zulası" 1989 yılında yayımlanmıştır. Bir şiir kitabı olan bu ürün, içinde dönemin siyasi olaylarının da izlerini barındırmaktadır. 1992 yılında Ahmet Ümit'in "Çıplak Ayaklıydı Gece" adındaki ilk hikâye kitabı yayımlanmıştır. 1994 yılında "Bir Ses Böler Geceyi" adlı uzun öykü kitabı yayımlanmıştır. 1995 yılında hem çocuklara hem büyüklere yönelik "Masal Masal İçinde" adlı masal kitabını yayımlamıştır.

Ümit, ilk romanı olan "Sis ve Gece"yi 1996 yılında yayımlamıştır. Polisiye edebiyat açısından önemli bir yere sahip olan bu kitap, farklı dillere de çevrilmiştir. 1998 yılında ise "Kar Kokusu" romanı

¹ Bu makalenin bir kısmı 27-28 Nisan 2018 tarihlerinde Paris-Fransa'da düzenlenen IV. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Sempozyumu'nda özet bildiri olarak sunulmuştur. Ayrıca bu çalışma "Ahmet Ümit'in Masal Kitaplarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi" başlıklı ve 2018-YKD-62742145-01 numaralı proje kapsamında Bülent Ecevit Üniversitesi tarafından desteklenmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, gamzeilicak@hotmail.com

³ Dr. Okt. Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, nuranbasoglu@hotmail.com

yayımlanmıştır. “Agatha’nın Anahtarı” adlı polisiye hikâye kitabı, 1999 yılında yayımlanmıştır. “Patasana” adlı romanı 2000 yılında yayımlanmıştır. 2002 yılında polisiye öykü kitabı olan “Şeytan Ayrıntıda Gizlidir”i yazmıştır. “Beyoğlu Rapsodisi” ve “Kukla” romanlarını 2003’te kaleme almıştır. 2004’te “Aşk Köpekliktir” adlı hikâye kitabını yayımlamıştır.

Ümit, 2005’te romanlarının kahramanlarından biri olan Başkomiser Nevzat’ı çizgi romanla buluşturmuştur. Böylece “Başkomiser Nevzat Çiçekçinin Ölümü” adlı çizgi eser, İsmail Gülgeç’in çizgileriyle okuyucuya sunulmuştur. 2006 yılında “Kavim”i kaleme almıştır. 2006 yılında “Ninatta’nın Bileziği”ni yayımlamıştır. 2007 yılında “İnsan Ruhunun Haritası” adlı deneme kitabı yayımlanmıştır. 2008’de “Olmayan Ülke” masal kitabını ve “Bab-ı Esrar” romanını kaleme almıştır. 2010’da “İstanbul Hatırası” romanı rafları süslemiştir. 2012 yılında “Sultanı Öldürmek” adlı eserini kaleme almıştır. 2013’te “Beyoğlu’nun En Güzel Abisi” romanını yazmıştır. 2015’te “Elveda Güzel Vatanım” adlı son romanı yayımlanmıştır.

1.2. Masal Türünün Tanımı

Saim Sakaoğlu masalı “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayların masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür” (1999: 2) diye tanımlamıştır.

Başka bir tanım da ise masal “Hadiseleri muhayyel bir dünyada cereyan eden, kahramanları insan ve kimi zaman da hayvan ve olağanüstü varlıklar olan, dinleyenleri eğlendiren ve bu arada eğiten, gerçeği bir takım remz ve sembollerle gerçek üstü kalıplara sokarak yansıtmaya çalışan mensur anlatım türü” olarak ifade edilmiştir (Kaya, 2007: 488).

Elçin ise bu türü, “bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen şahıslara ve varlıklara ait hâdiselerin mâcerâsı, hikâyesi” şeklinde açıklamıştır (1981: 368). Yapılan tanımlardan hareketle masalın olağanüstülükleri, doğaüstü olayları içinde barındıran bir yaratım olduğu söylenebilir. Masalların çocuk eğitiminde önemli bir yeri bulunmaktadır.

“Çocuğa ana dilinin, bir işçi elindeki âlet gibi nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini: kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren” tür masallardır (Boratav, 1958: 15). Ana dilin eğitiminde, kelime kadrosunun öğreniminde, dilin geliştirilmesinde masalların katkısı büyüktür.

Yavuz kitabında sözlü halk edebiyatı ürünü olan masalların, çocuk eğitimindeki rolüne dikkat çeker. Masalların ait oldukları toplumların geleneklerini, göreneklerini, inançlarını; sosyal, kültürel, ekonomik yapılarını yansıttığına işaret eder (Yavuz, 1997). Çocuğun ahlaki, sosyal vd. değerleri öğrenmesinde masallar birinci derecede rol oynar.

1.3. Değerler Eğitimi ve Masal Türü

Değer, davranışlarımıza yol gösteren, rehberlik eden inançlar ve kurallardır. Eylem ve davranışlarımızın yerindeliğini, etkililiğini, güzelliğini, ahlakiliğini belirlemeye hizmet eden ilke ve standartlardır (Hökelekli, 2010). Bir başka deyişle değer; bireysel gelişim ve toplumsallaşma yolunda kişilerin duygu, düşünce, tutum ve davranışlarına ölçüt olan toplumların ortak olarak önemsedikleri işleyiş, devamlılık, kontrol gibi ihtiyaçlarını karşılayan inançlar bütünüdür (Kuran, 2007).

Değerler, bireyin sağlıklı bir kişilik gelişimi için gerekli, sosyal hayata katılımını sağlayan, toplum hayatını düzene koyan ve kültür aktarımının gerçekleşmesinde önemli rol oynayan kavramlardır (İdi Tulumcu, 2015: 17). Türkçe öğretim programında değerlerin sistematik ayrı bir başlık altında değil de programın içinde ve farklı bölümlerinde örtük bir şekilde ele alındığı görülür. Programın genel amaçlarında değerlere vurgu yapıldığı görülmektedir. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları; hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri; millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006).

Aile, doğa, iyi ve güzel değerler gibi temel kavramlar çocuk kitaplarını zenginleştirmek için vazgeçilmez temel unsurlardır. Bu temel değerler, çocuğun dünya görüşünü zenginleştirmesi bakımından da oldukça önemlidir. Her toplumun ortak kültür değerleri vardır. Bu değerler çocukların şuur altına yerleşerek onlara olumlu davranışlar kazandıracak biçimde düzenlenmelidir (Yalçın ve Aytas, 2011: 46).

Değerlerin iki temel işlevi bulunmaktadır. Bunlardan ilki bireye yaşadığı topluma ayak uydurması için nasıl davranacağı konusunda rehberlik ederek onu sosyalleştirmek, böylelikle huzurlu bir insan olmasına katkıda bulunmaktadır. Bir diğer işlevi ise insanları benzer görüşlerde birleştirerek toplumsal bütünlüğü kurmak ve gelecek nesillere aktarmaktır (Kumbasar, 2011: 25). Edebî metinler, değerlerin bu iki temel işlevini gerçekleştirir ve araç olarak kullanılabilir.

Çağdaş çocuk yazınında değerlerin öğretici bir tavırla ya da sadece bilişsel olarak çocuğa aktarılması istenmez. Aksine çocuğa kazandırılması düşünülen değerlerin duyuşsal olarak aktarılması ve çocuğun da bu değerlere eleştirel ve yansıtmacı düşünceyle bakması istenir (Kuran, 2007).

Masallar aracılığıyla değerler eğitimi sağlanmaktadır. Eğlendirici, hoşça vakit geçirici özellikleri bulunan bu ürünlerin aynı zamanda eğitici işlevi de bulunmaktadır. Çocuk, masal kahramanının yaşadıklarını kendi yaşıyormuş gibi hayal eder. Masal kahramanları bir duruşu olan, zor olaylar karşısında cesur ve azimli davranan, özgüven sahibi karakterlerdir. Masal kahramanının olaylar karşısındaki tutumları, çocuğun muhayyilesinde doğru-yanlış kavramlarının oluşmasını sağlamaktadır. Bu ürünler aracılığıyla çocuklar; her ne olursa olsun pes etmemeyi, hedeflerine ulaşma kararlılığını benimserler. Her zaman iyilerin kazandığı güzel ve mutlu sonlar sayesinde çocuğun hayata bakışı olumlu bir hâl alır.

Masallardaki dünya çocuğu gerçeklikten koparmamaktadır. Hatta onun gerçek dünyaya ilişkin bilgiler edinmesini sağlamaktadır. “Masalın tabiatı gerçek dışı fanteziden doğmaz, daha çok için için gerçeğe bağlantılıdır. Fakat gerçek, oyunsu bir tarzda ortadan kaldırılır.” (Buch, 1992: 12). Masallar dikkatli bir şekilde okunduğunda gerçek hayata dair pek çok ize rastlanmaktadır. Yoksulluk, aldatma, paylaşma, yardımlaşma vs. günlük hayatın içinde yer alan durumlardır.

Masal “gelişen bireyi; değerlendiren, eleştiren ve üreten bir düşünce tarzına yönelterek onun sosyalleşmesine yardımcı olur.” (Yaman, 1995: 82). Bundan hareketle masalların gerçek yaşamla bağlantılı yaratımlar olduğu hatta sosyalleşmeyi sağladıkları da söylenebilir. Masallarda kalıcı olan unsur erdemdir. “Her ne kadar masallarda şiddet olsa da, erdemın karşısında güçsüz bir ayrıntı olarak kalır. Bu anlamda erdem amaçtır. Masal bittikten sonra çocuklar şiddeti unuturlar.” (Önal, 2000: 362). Erdemın ne kadar önemli bir değer olduğunu kavrarlar.

Masallar mutlu sonla bitmektedir. İyiler ödüllendirilmekte, kötüler ise cezalandırılmaktadır. Böylece masallar insana güvenli bir ortamda yaşadığı; kötülüğün, felâketin geçici olduğunu telkin etmektedir. Onu hayat karşısında güçlendirmektedir (Enginün, 1998: 197). Masalların sonunda etik kurallara uymayanlar mutlaka cezalandırılmaktadır. Bu da çocukları etkilemektedir. Çocuklar masallardaki olaylardan ders çıkarmakta, iyiliğın kötülükle mücadelesine şahit olup her zaman iyiliğın kazanacağı bilincinden hareketle iyiliğe yönelmektedirler.

İyi bir çocuk kitabının konu bakımından yerli kültür değerleri yanında evrensel insanlık ve ahlak değerlerini kazandırıcı nitelikte olması da gerekir (Şirin, 1994: 210).

Değerler ile ilgili literatür tarandığında hangi kavramların değer kabul edildiği konusunda görüş birliğı bulunmadığı ve hatta değer kabul edilen kavramların milletlere göre de değişiklik gösterdiği görülmüştür. İncelenen kitaplarda yer alan değerleri sınıflandırmak ve daha kolay yorumlayabilmek adına bu araştırmada İdi Tulumcu (2005: 61-62) tarafından oluşturulan sınıflandırma tablosu temel alınmıştır.

Tablo 1

Millî Eğitim Bakanlığı Tarafından Hazırlanan Öğretim Programlarında Yer Alan Değerler ve Sınıflandırılması

<i>Ahlaki Değerler</i>	
Alçakgönüllülük	Kadirşinaslık
Bağışlama	Merhamet
Cesaret	Mürüvvet
Cömertlik	Namuslu olmak
Diğerkâmlık	Onur/Öz saygı
Doğruluk	Sabır
Dürüstlük	Samimiyet
Fedakârlık	Sözünde durmak
İyi niyet	Özgüven
<i>Dini Değerler</i>	
Hakseverlik(Allah inancı)	İbadet yerlerine saygı
Hakikat sevgisi	İffet
Hayâ	Şükür
Dini Günlere Duyarlılık	Peygamber Sevgisi
Tevekkül	
<i>Estetik Değerler</i>	
Estetik zevk	Müziğe değer verme
Geleneksel sanatlara saygı	Türk müziğine değer verme
Sanatlara duyarlılık	
<i>İktisadi Değerler</i>	
Kanaat	Tutumluluk
Tasarruf	
<i>Siyasi Değerler</i>	
Adalet/Adil olma	İnsan haklarına saygı
Bağımsızlık	Özgürlük
Demokrasi	Tarafsızlık
Eşitlik	Uzlaşma
Farklılıklara saygı duyma	Vatan sevgisi
<i>Sosyal Değerler</i>	
Aile sevgisi(anne, baba, kardeş sevgisi)	Konukseverlik
Aile birliğine önem verme	Kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık
Barış	Millet sevgisi
Bayrak sevgisi	Milli, manevi, ahlaki değerlere duyarlılık
Bayramlar	Milli ve evrensel değerlere duyarlılık
Dayanışma	Nezakat
Dil sevgisi	Özel yaşamın gizliliğine saygı
Doğa sevgisi	Paylaşma
Doğal çevreye duyarlılık	Sağlıklı yaşama
Dostluk(arkadaşlık)	Saygı
Duyarlılık	Sevgi
Emaneti korumak	Şehitlik
Tarihsel mirasa duyarlılık	Gazilik
Komşuluk	Temizlik
Görgülü olmak	Tutarlılık
Güvenilirlik	Türk Bayrağına ve İstiklâl Marşı'na saygı
Hoşgörü	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
İnsan sevgisi	Türk büyüklerine saygı
İyilik yapma	Vefa
Kardeşlik	Yardımlaşma
<i>Teorik Değerler</i>	
Açık görüşlülük	Kararlılık
Bilimsellik	Ölçülülük
Çalışkanlık	Sorumluluk
Yeniliğe açıklık	

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma tarama modelinde nitel bir yaklaşım benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Bilindiği gibi, var olan durumu olduğu şekliyle ortaya koymanın amaçlandığı tarama modelinde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2012: 77).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ahmet Ümit'in sözlü gelenek aracılığıyla öğrenip kendi birikimleriyle şekillendirerek yazıya aktardığı "Masal Masal İçinde" ve "Olmayan Ülke" adlı iki masal kitabı oluşturmaktadır. Çalışmada masal kitaplarında yer alan değerlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile elde edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 187). Doküman incelemesi yöntemine başvurulmasındaki amaç dokümanların nitel araştırmalarda kullanılan önemli bir veri toplama yöntemi olmasıdır. Doküman incelemesi yöntemiyle araştırmacı diğer nitel araştırma yöntemlerine gerek duymadan ihtiyacı olan veriye ulaşabilir.

2.4. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler betimsel analiz ile sunulmuştur. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 224). Araştırmacılar tarafından yorumlanan veriler, doğrudan alıntılarla desteklenmiş ve değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Ahmet Ümit'in Masal Kitaplarında Yer Alan Değerler

Ahmet Ümit'in "Masal Masal İçinde" ve "Olmayan Ülke" adlı masal kitapları bulunmaktadır. Ahmet Ümit bu masalları annesinden dinlediğini yazım sürecinde kendisinden bir şeyler kattığını, bazı şeyleri değiştirdiğini belirtmiştir. Ayrıca bu masalların anonim ürünler olduğunu da vurgulamıştır. Masal anlatma geleneği ölmeye yüz tuttuğu için bu yaratımlar kaybolmasın diye kayıt altına aldığını ifade etmiştir. Masalların güzelliği, kültürümüze yönelik unsurların varlığı onu derinden etkilemiştir. Okuyucunun da bu kültür birikiminden haberdar olmasını, faydalanmasını amaçlamıştır (Ilıcak, 2014: 700-701). Ümit'in bu masalları okuyucuyu bilgilendirme, eğitme amacıyla ortaya koyduğu yorumu yapılabilir.

3.1.1. Masal Masal İçinde Adlı Masal Kitabında Yer Alan Değerler

Masal Masal İçinde adlı eserde padişahın güler yüzlü, samimi, yardımı seven ve barış yanlısı biri olduğu vurgulanmıştır (Ümit, 2012: 1-2). Padişahın yaptığı yardımları anlatarak övünmesi ise onun kusuru olarak verilmiştir (Ümit, 2012: 2). Böbürlenmenin iyi bir özellik olmadığı verilmeye çalışılmış, alçakgönüllü olmanın önemi vurgulanmıştır. Padişahın cömertliği, cömertliğin ne kadar önemli bir özellik olduğu işlenmiştir (Ümit, 2012: 3).

Millet Sevgisi

Genç padişahın "Padişah deyip geçmeyin, bizimki, öteki hükümdarlara hiç mi hiç benzemezmiş. Ne asık suratlı, ne de savaş meraklıymış. Yalnızca halkının mutluluğunu ister, ülkenin kalkınması için çabalar dururmuş." (Ümit, 2012:1) şeklinde bahsedilmiştir.

Yardımsızlık-Cömertlik

"Ülke hazinesini halkı için harcamaktan çekinmez, her fırsatta yoksulların, yetimlerin yardımına koşarmış." (Ümit, 2012: 1- 2).

Padişah, demirciye kim olduğunu düşünmeksizin yardım eder. “Kim olduğumuz önemli mi?” Seni kanlar içinde yerde yatar görünce yardımına geldik.” der (Ümit, 2012:15).

Dürüstlük

Vezir dürüstlüğü ile ele alınmıştır. Çevresindeki dalkavukların da etkisinde kalarak yaptığı iyilik ve yardımlarla övünen padişaha ders vermek için padişaha dürüst davranmış, yeryüzünde ondan daha cömert insanlar olduğunu vurgulamıştır. Bunu ispat etmek için de padişahla birlikte yolculuğa çıkmıştır.

Kararlılık

Padişah ve vezir kılık değiştirerek ensesine tokat atan herkese bir kese altın veren kör adamın hikâyesini öğrenmek için bir yolculuğa çıkar. Adam hikâyesini anlatmak için yumurta büyüklüğünde altına sahip olan ve bunu her mezatta satmayan kuyumcunun hikâyesini öğrenmek ister. Kuyumcu da kendi hikâyesini anlatmak için dükkânındaki duvardan geçmeye çalışan bu yüzden her seferinde yaralanan demircinin hikâyesinin öğrenmek ister. Demirci ise kendi hikâyesini anlatmak için minareye çıkmasına rağmen bir türlü ezan okuyamayan müezzinin hikâyesini öğrenmek ister. Müezzin de pazarda yaptığı şapkayı satacakken bir mezarlığa koşup ağlamaya başlayan şapkacının hikâyesini öğrenmek ister. Şapkacı hikâyesini anlatmak için kılık değiştirmiş padişah ve vezirden kör adamın, kuyumcunun, demircinin ve müezzinin hikâyelerini öğrenmek ister. Sonrasında kendi hikâyesini anlatır (Ümit, 2012: 7-8, 12-13, 16, 20, 23-24). Padişah ve vezir elde etmek istedikleri bilgiye ulaşabilmek için yolculuklarını uzatmış, bundan şikâyetçi olmamış ve en sonunda bilgilere ulaşmışlardır. Bu şekilde ortaya çıkan sıkıntılar, sorunlar karşısında kararlılığın önemi vurgulanmıştır.

Adalet

Ensesine vurana bir kese altın veren kör adam, “Oh! Hak müstahakkını buldu.” (Ümit, 2012: 6) diyerek adalet değerini işler.

Kanaatkârlık

Kuyumcunun hikâyesinde hırsından, açgözlülüğünden kahrolan adamlar işlenmiştir (Ümit, 2012: 11).

Kör adam gençliğinde kervancıdır. Ona büyük servet teklif eden yaşlı adamın iş teklifini kabul eder (Ümit, 2012: 119-120). İhtiyar adamın dediklerini yaptıktan sonra kırk deve yükü altın sahibi olurlar (Ümit, 2012: 123-124). Kervancı payı için ilk başta bir deve yükü altın ister ama zaman geçtikçe hakkını alamadığını düşünüp daha fazlasını istemeye başlar. Bütün altınları almasına rağmen yeterli bulmaz ve hazineyi bulmalarını sağlayan kutuyu da ister. Kutudaki toz sol gözün üstüne sürüldüğünde doğada yer alan altınların, hazinelerin görülmesini sağlamaktadır. Bunu anlayan kervancı, zorla bu kutuyu ihtiyardan alır. Sağ gözüne de sürer ve kör olur. Bunun üzerine ihtiyar, kervancıyı kırk deve yükü altınıyla evine bırakır kutuyu alıp gider ortalıklardan kaybolur (Ümit, 2012: 130-139).

Kör adamın hikâyesinde; önceleri kervancının vereceği bir deve yükü altına razı olan adamın sonra açgözlülük yaparak aptala dönüşmesi işlenmiştir. İsteklerinde kanaatkâr olamayan adam kervancının tüm malları ile de yetinmez ve sihirli kutuya göz diker. Kutudaki tozu yanlış gözüne sürmesiyle de kör olur (Ümit, 2012: 138) ve açgözlülüğün bedelini çok ağır öder.

Tutumluluk

Kuyumcu ailenin tek çocuğu olduğu için şımartılarak büyür. Şımarıklığından ötürü gençliğinde iyi bir evlat değildir (Ümit, 2012: 95). Kuyumcunun babası da kuyumcudur ve oğlunun baba mesleğini öğrenmesini ister. Ama o bunu istemez (Ümit, 2012: 98-99). Çünkü çalışmak istememektedir. Durumları iyidir. Bu yüzden sadece gezip tozmak istemektedir. Babası elinde bir mesleğinin bulunması gerektiğini söyler. Ama sözleri kâr etmez (Ümit, 2012: 102-103). Baba mesleğini öğrenmeyen çocuk, ayrıca babasının verdiği bütün harçlığı da arkadaşlarına harcar. Arkadaşlarının çeşitli sebeplerle istedikleri bütün paraları onlara verir. Hatta kendi kuyumcu dükkânlarından hırsızlık bile yapar (Ümit, 2012: 104-107). Şımarıklığın olumsuzluğu, müsrifliğin yanlışlığı, hırsızlığın kötülüğü vurgulanır.

Açık görüşlülük

Padişah ve vezir işin aslını bilmediklerinden kuyumcu suçlar, önyargılı davranırlar. Kuyumcu, “Bilmediğiniz konularda akıl yürütmeniz doğru değil.” diyerek onları uyarır ve açık görüşlü olmanın önemi vurgulanır (Ümit, 2012: 12).

Şapkacı memleketine döndüğünde karısının genç bir erkekle aynı yerde yattığını görür. Onu çok kıskanır ve öldürmek ister. Ama bunu başaramaz. Karısı kocasını görür. Ama onunla doğru düzgün konuşamaz. Kocasının kendini nehre attığını sanan kadın onun peşinden nehre girer, onu kurtarmak için kocasının başka bir erkek sandığı oğlu nehre girer. İkisi de ölür. Şapkacı bunu öğrenince çok pişman olur ama artık elinden bir şey gelmemektedir. Şapkacı kendini öldürmek ister ama yapamaz. Onun yerine bu acının cezası olarak yaşamaya, sabretmeye karar verir (Ümit, 2012: 41-48). Kıskançlığın olumsuzluğu, aceleyle ve ön yargılarla karar vermenin yanlışlığı vurgulanmıştır.

Paylaşma-Merhamet

Şapkacının acısı ve derdi karşısında paylaşma değeri işlenmiştir. Vezir, “Acıyı bilmeden sevinci kavrayamayız.” Der (Ümit, 2012: 24).

Demirci dükkânına gelip yemeğine ortak olmak isteyen kediden rahatsız olur. Onu kandırır ve öldürür. Kedinin bedeni bir insan şekline dönüşür. Demirci yaptığından pişman olur. Kız demirciyi yemek keyfini bozduğu için bir canlıyı öldürmekle suçlar. Demirci özür diler. Ama kız kabul etmez. Dükkânın duvarından yemyeşil bir bahçeye kapı açılır ve demirci affedilerek kızın gittiği bu yere girmek ister. Ama kız paylaşmayı bilmeyen zalimlerin buraya gidemeyeceğini, paylaşmayı ve merhamet etmeyi öğrenmesi gerektiğini söyler (Ümit, 2012: 83-92). Paylaşmama ve zalimliğin kötülüğüne işaret edilir.

İyilik

Usta-çırak ilişkisi üzerinden iyilik değeri işlenmiştir. Terzi, çırağı olan Şapkacının sevdiği kızla evlenmesi için aracı olur.

Dayanışma

Kız ve Şapkacının evlenebileceği ortaya çıkınca usta kalfasına kendisinin kullanmadığı bir evi verir. Desteklemenin, yardımlaşmanın, usta-çırak ilişkisinin önemini altı çizilir.

“Usta dediğin yalnızca mesleği değil yaşamı da öğretmelidir çırağına. Öğretmek de yetmez, ona destek olmalı, omuz vermelidir.” (Ümit, 2012: 32) der.

Vatan Sevgisi-Barış

Şapkacı evlendikten kısa bir süre sonra ülkesi savaşa girer. Cepheye gitmek zorunda kalır. Bütün hayatı değişir. Savaşın ne kadar kötü bir şey olduğunun farkına varır. Arkadaşlarıyla esir düşer ve köle olarak satılır. Karısını ve memleketini özler. Özgürlüğün kıymetini anlar. Satıldığı yerden kaçmaya çalışır ama başarılı olamaz. Çeşitli işkencelere maruz kalır. Köle olarak satıldıktan on yedi yıl sonra, toprak beyi ölünce evin hanımı şehre yerleşeceği için bütün kölelerle azat edilir ve böylece serbest kalır (Ümit, 2012: 32-36). Vatan sevgisi, özgürlüğün önemi, barışın iyiliği, savaşın kötülüğü burada verilmiştir.

Misafirperverlik

Yolculukları boyunca hikâyesini öğrenmek üzere buldukları herkes padişah ve vezire misafirperverlik gösterir. Şapkacı, müezzin, demirci ve kör adam onları güler yüzle karşıladılar, mükellef sofralar kurup ikramda bulundular. Kuyumcu hikâye anlatmasını isteyen padişah ve vezire: “Konuklarımın istekleri benim için emirdir. (Ümit, 2012: 93)” diye karşılık verir.

Çalışkanlık

Şapkacı gençliğinde kalfalık yapmıştır. Bu esnada zengin bir ailenin kızına âşık olur. Maddi farklılık yüzünden bu evliliğin olmayacağını düşünürken ustası sayesinde kızı ailesinden isteme cesaretini gösterir. Ustası kişinin çalışıp çabaladıktan sonra maddi imkânlarını arttıracığına inanmaktadır. (Ümit, 2012: 29-30). Burada çalışmanın, çalışkanlığın gerekliliğine işaret edilmiştir.

Şapkacı kızın zengin kendisinin fakir olduğunu belirtecekken ustası “Çalışır çabalar sen de zengin olursun oğlum. Dizinde derman, bileğinde bu altın bilezik olduktan sonra hiç korkma.” demiştir (Ümit, 2012: 30).

Kuyumcunun hikâyesinde kuyumcunun oğlu çalışmak istememektedir. Durumları iyi olduğu için sadece gezip tozmak istemektedir. Babası bu duruma çok üzülür. Hazıra dağ dayanmayacağını elinde bir mesleğinin bulunması gerektiğini söyler. Ama çocuk edepsizlik yapar (Ümit, 2012: 102-103). İş öğrenmeyen çocuk ayrıca babasının verdiği bütün harçlığı arkadaşlarına harcar. Arkadaşları çeşitli

sebeplerle para ister ve genç bunların hepsine para verir. Hatta kendi kuyumcu dükkânlarından hırsızlık bile yapar (Ümit, 2012: 104-107).

Çalışkanlık-Sabır-Sağlıklı Yaşama

Demirci mesleğinde ustalaşmak için uzun yıllar çalışır. Güce dayanan bir iş yaptığı için beslenmesine dikkat etmektedir. Abur cuburla öğünlerini geçirmez (Ümit, 2012: 81-82). Çalışmanın, sabrın önemi; sağlıklı beslenmenin gerekliliği yer almaktadır.

Sabır-Diğerkâmlık

Peri padişahının kızı müezzine âşık olur ve onu Zümrüdüanka kuşuyla ülkesine getirtir (Ümit, 2012: 54-58). Peri insanların bencil olduğunu, sadece eğitimle diğer insanların ve canlıların haklarını gözetebilen varlıklar hâline gelebileceklerini düşünür (Ümit, 2012: 63). Peri padişahı insanların güçsüz yaratıklar olduğunu düşünmektedir. Kızının müezzinele evlenebilmesi için kırk gün birbirlerine dokunmadan ülkelerinde yaşama koşulu öne sürer (Ümit, 2012: 65). Ama müezzine bu şartı yerine getiremez ve peri padişahı tarafından cezalandırılır (Ümit, 2012: 77-78). Bencilliğin kötülüğü, eğitimin ve sabrın önemi üzerinde durulmuştur.

Aile Sevgisi-Aile Birliğinin Önemi

Şımarık bir çocuk yetiştirdikleri için pişman olan kuyumcunun anne ve babası iyi birer anne baba olmanın önemini sezdirebilirler. Yaptığı tüm hatalara rağmen kuyumcunun babası oğluna olan sevgisinden tavana altın gizler ve oğlu intihar edecekken altınları bulup hayatta kalmasına yönelik planlar yapar.

Babası kısa sürede rahatsızlanır ve ölüm döşegine düşer. Oğluna bir gün çocuğu olursa imkânı olsa bile çocuğunun hak etmediği şeyleri ona vermemesini belirtir. Ona büyük bir servet bırakmasına rağmen bu akılla devam ederse servetini tüketeceğini, arkadaşlarının da parası bitince ona saygı duymayacağını, intihar etmek isteyeceğini ve bu durumda odasına yaptırdığı halkayı kullanmasını söyler. Genç, kısa sürede savurganlığıyla bütün servetlerini harcar. Arkadaşları kendilerine kuyumcu dükkânı açar. Parası bitip arkadaşları tarafından hor görülünce intihar etmeye karar verir. Bu esnada babasının ona bıraktığı başka altınları bulur ve hayatına yeniden başlar (Ümit, 2012: 108-116). Çocuk eğitiminin önemi, savurganlığın ne kadar kötü bir şey olduğu, arkadaş seçiminin ehemmiyeti üstünde durulmuştur.

Cesaret

Kör adamın hikâyesinde kervancının söylediği "Ticaretin onda dokuzu cesarettir." (Ümit, 2012: 120) ifadesi yer alır. Hazineye ancak cesur insanların ulaşabileceği vurgulanır.

Dini Günlere Duyarlılık

Şapkacının ailesi kızı istemeye Cuma günü giderler (Ümit, 2012: 30).

3.1.2. Olmayan Ülke Adlı Masal Kitabında Yer Alan Değerler

Ahmet Ümit'in "Olmayan Ülke" masalında büyücüler ay tozundan yaratıldıkları için kendilerini üstün görmekte ve topraktan yaratılan insanı küçümsemektedir. İnsanlar da büyücülerin yeteneklerini çekememektedir. Bu yüzden aralarında bir düşmanlık vardır (Ümit, 2011: 2). Masalda bu düşmanlığın sevgi değeri ile barışa dönüştürülme çabası işlenmiştir.

Hoşgörü

İnsanlar ve büyücüler arasındaki olaylardan hareketle kendini beğenmenin kötülüğü, hasetliğin yanlışlığı, farklılıkları hoş görmenin önemi işlenmiştir. Öfkeye, nefrete, kine yenilmenin kötülüğü; sevginin nefretten daha iyi bir duygu olduğu belirtilir. Hoşgörünün önemi vurgulanır (Ümit, 2011: 56-57).

Eşitlik

Akıl ülkesi padişahı çocuklarını birbirinden ayırmamakta ve onlara eşit davranmaktadır (Ümit, 2011: 3).

Sevgi-Adalet

Evlilik çağına gelen padişah kızlarının evlenmek istedikleri kişiyi seçmelerine yönelik bir etkinlik düzenlenir (Ümit, 2011: 13-17). Bu etkinlik esnasında Su Hanım bilmeden babasının en büyük düşmanının oğluyla evlenmek ister. Büyücü olan Rüzgâr da Su Hanım'a âşık olur. Rüzgâr akıl ülkesinin

padişahından öç almak için bu etkinliğe katılmış olmasına rağmen bundan vazgeçer (Ümit, 2011: 25). Adaletli davranmanın güzelliği, sevginin nefreti unutturacağı ve düşmanlığı bitireceği vurgulanmıştır.

Saygı-Cesaret-Sözünde Durma

Rüzgâr büyücü olduğu için akıl ülkesinin padişahının Su Hanım ile evlenmesine izin vermeyeceğini düşünür. Su Hanım'ın ablalarının düğününe yönelik gerçekleşecek müsabakalara katılarak buradaki başarıları sayesinde hükümdarın evliliklerini onaylayacağına inanır. Çünkü hükümdarın cesaret ve yeteneğin saygı duyulması gereken değerler olarak benimsediğini bilir. Rüzgâr, Su Hanım'dan büyücü olduğunu kimseye söylememesine yönelik söz alır. Büyücüler ve etrafındakiler verdikleri sözleri tutmakla yükümlüdür yoksa cezalandırılırlar (Ümit, 2011: 26-29). Burada da farklılara saygı duymanın gerekliliği, cesaretin ve yetenekli olmanın önemi, verilen sözlere uymanın lüzumu üzerinde durulmuştur.

Prenseslerin düğünü için yapılan yarışmalardan ilki güreştir (Ümit, 2011: 35-36). İkinci gün cirit yarışı yapılır (Ümit, 2011: 40-42). Üçüncü gün ise kılıç müsabakası gerçekleşir (Ümit, 2011: 50-53). Tarihi sporların önemi belirtilir. Su Hanım yarışmalar sonrasında Rüzgâr'a verdiği andı unuttur ve ablalarına olanları anlatır. Ablaları padişaha durumu anlatırlar. Verilen söz yerine getirilmediği için Rüzgâr ve Su Hanım ayrılmak zorunda kalır (Ümit, 2011: 44-47). Sözünde durmanın önemine, dedikodunun kötülüğüne işaret edilmiştir.

İyilik-Merhamet

Su Hanım, Rüzgâr'ı bulmak üzere çıktığı yolculukta sihirli bir kelebekle karşılaşır. Kelebek, Su Hanım'a büyücüler kralının oğlunu neden sevdiğini sorunca Su Hanım ilk önce Rüzgâr'ın yakışıklılığından etkilendiğini ama asıl iyi, cesur, merhametli bir adam olduğu için onu sevdiğini belirtir (Ümit, 2011: 77-79). İyiliğin, cesaretin, merhametin güzelliği belirtilmiştir. Sevgiyi nefrete, barışı savaşa tercih etmenin önemi belirtilir (Ümit, 2011: 95). Vicdanı yitirmenin kötülüğü, güzelliğin akılla birleşmesi gerektiği vurgulanır (Ümit, 2011: 139).

İyilik-Doğruluk

Olmayan Ülkedekiler iyiliği bir görev gereği değil, cennete gitmek için veya cehennemde yanmamak için değil içlerinden geldiği için yaparlarmış. İyilik, doğruluk ve güzellik onların varoluş biçimiymiş. Onların dilinde; savaş, açlık, nefret, öfke, sömürü, öldürmek, yani kötülüğü simgeleyen kelimeler hiçbir zaman yer almamış (Ümit, 2011: 142). Su Hanım ve Rüzgâr'ın tüm zorlukların üstesinden içlerindeki iyiliğe ve doğruluğa sığınarak geldikleri ifade edilmiştir.

Vatan Sevgisi-Aile Sevgisi

Padişahın sevgisinin üç kızı ve ülkesi arasında paylaştırılmış olduğuna değinilmiştir (Ümit, 2011: 3).

Barış

Su Hanım ve Rüzgâr'ın birbirine duyduğu sevgi üzerinden barış değeri vurgulanmıştır. İki ülke arasındaki savaşın son bulmasını istemeleri ve evliliğin bir barış daveti olarak görülmesi için çabalamaları anlatılmıştır.

Fedakârlık

Su Hanım büyücü töresinden hareketle demir çarık delininceye, demir asa eğilinceye kadar Rüzgâr'ı aramaya karar verir (Ümit, 2011: 65). Su Hanım âşık olduğu Rüzgâr'a kavuşmak için saraydan, ailesinden kaçır dilenci kılığına girer (Ümit, 2011: 83).

4. Sonuçlar ve Tartışma

Değerler, bireyin sağlıklı bir kişilik gelişimi için gerekli, sosyal hayata katılımını sağlayan, toplum hayatını düzene koyan ve kültür aktarımının gerçekleşmesinde önemli rol oynayan kavramlardır. Sözlü halk edebiyatı ürünü olan masalların, çocuk eğitimindeki rolü çok önemlidir. Masallar ait oldukları toplumların geleneklerini, göreneklerini, inançlarını; sosyal, kültürel, ekonomik yapılarını yansıtır. Çocuğun temel değerleri öğrenmesinde masallar birinci derecede rol oynar.

Masallar ve değerler eğitimi üzerine güncel bir literatür taraması yapıldığında masalların değer aktarımındaki etkililiğini ortaya koyan araştırmalar dikkati çekmektedir. Tahiroğlu, Kayabaşı ve Kayabaşı

(2013), “Türk Halk Masallarının Öğrencilerin İnsani Değerlere Yönelik Tutumlarına Etkisi” adlı çalışmalarında Türk halk masallarından faydalanılarak değerler eğitimi yöntemlerine uygun geliştirilen etkinliklerin; öğrencilerin sorumluluk, dostluk/arkadaşlık, barışçı olma, saygı, hoşgörü ve dürüstlük gibi insani değerlere ilişkin tutumları ve davranışlarına olumlu bir etki sağladığını ortaya koymuşlardır.

Akkaya (2014), “Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi” adlı çalışmasında masallarda en sık rastlanan değer geleneksellik, güç ve başarı değerleri olduğunu tespit etmiş ve masallardaki değerlerin, doğru okunduğunda ve incelendiğinde bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasında etkili olacağını vurgulamıştır. Sever, Memiş ve Sever (2015) ise, “Pertev Naili Boratav’ın Zaman Zaman İçinde Masal Kitabının Değerler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmalarında en sık rastlanan değer gruplarının sırasıyla öz yönelim, iyilikseverlik ve geleneksellik olduğunu tespit etmişlerdir.

Arıcı (2016), “Estetik Değer Oluşturmada Masalların Rolü: Türk Masalları Örneği” adlı çalışmasında sahip olduğu dil ve anlatım özellikleriyle masalların başta bireylerin iyi birer dinleyici olup güzel konuşmaları, topluma yararlı insan olmaları, yaşamı ve çevreyi güzelleştirmeleri, planlı ve düzenli yaşam sürmeleri, edebi zevk kazanmaları, duygu, düşünce ve kavram dünyalarını geliştirmelerine katkı yapacağını ortaya koymuştur.

Belet Boyacı, Güner ve Babadağ (2017), “Dünyada Başka Şekilde Yaşamak da Mümkün mü?” Değer Eğitiminde “Küçük Kara Balık” Örneği adlı çalışmalarında; Samed Behrengi’nin masal türünde yazılmış olan “Küçük Kara Balık” kitabının içerdiği değerleri incelemiş ve araştırma sonucunda en çok vurgulanan değerlerin merak duyabilmek (özyönelim), kendi amaçlarını seçebilmek (özyönelim), özgür olmak (özyönelim), açık sözlülük (özyönelim), cesur olmak (uyarılım), anlamlı bir hayat (iyilikseverlik) ve kibarlık (uyuma) olduğunu tespit etmişlerdir.

Cengiz ve Duran (2017), “Okul Öncesi Dönemine Ait Hikâye ve Masallardaki Değerlerin İncelenmesi” adlı çalışmalarının sonucunda 3-6 yaş çocuklarına yönelik hazırlanan hikâye ve masal kitaplarında; aile birliğine önem verme, alçak gönüllülük, arkadaşlık, barış, çalışkanlık, dayanışma, dürüstlük, estetik, hoşgörü, işbirliği, misafirperverlik, mutluluk, nezaket, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik ve yardımseverlik değerlerine yer verildiğini tespit etmişlerdir.

Tüm bu çalışmaların sonuçlarını destekler nitelikte olarak Ahmet Ümit’in sözlü gelenek aracılığıyla öğrenip kendi birikimleriyle şekillendirerek yazıya aktardığı “Masal Masal İçinde” ve “Olmayan Ülke” masal kitaplarında yer alan değerlerin incelendiği bu çalışma sonucunda da her iki masal kitabında birçok önemli değere yer verildiği tespit edilmiştir.

“Masal Masal İçinde” adlı kitabın sonunda; Padişah öykülerini dinlediği insanların danışmanları olmasını istemektedir. Kendi eksiklerini gördüğü bu yolculuk padişahı eğitir (Ümit, 2012: 140). Yapacağı yanlışların sadece kendisini değil bütün ülkesini etkileyeceğinin farkına varır. Anlatı genelinde açgözlülüğün yanlışlığı, paylaşmanın önemi, har vurup harman savurmanın kötülüğü, sabırsızlığın ve kıskançlığın olumsuzluğu üzerinde durulur (Ümit, 2012: 141-142). Anlatı, Padişahın ülkesini sevgi, saygı ve adalet değerlerine göre yönetmeye karar vermesiyle sona erer (Ümit, 2012: 142-143).

“Olmayan Ülke” adlı kitapta; Akıl Ülkesi’nin Padişahı ile Hayal Ülkesi’nin Büyücü Kralı arasındaki savaşın sevgi değeri ile sonlandırılışı anlatılmıştır. Padişahın küçük kızı Su Hanım ile Büyücü Kralı’nın oğlu Rüzgâr güzelliğinin temsilcisi olan Venüs yıldızının peşinden giderek Olmayan Ülke’ye ulaşırlar. Olmayan Ülke; canlıların birbirine saygı duyduğu, barış ve hoşgörü içinde yaşadıkları, yeryüzünün en güzel ülkesi olarak tarif edilmiştir (Ümit, 2011: 139). İyilik, doğruluk ve sevgi değerlerinin hâkim olduğu bir ülkede yaşamının güzelliği vurgulanmıştır.

Araştırmanın sonucunda incelenen masal kitaplarında; saygı, sevgi, yardımseverlik, cömertlik, çalışkanlık, kararlılık, vatanseverlik, sabırlı olma, adil olma ve merhametli olma gibi birçok değere yer verildiği tespit edilmiştir. Ahmet Ümit’in masal kitaplarının değer aktarımında kullanılabilecek nitelikte önemli eserler olduğu görülmüştür.

Kaynaklar

- Akkaya, N. (2014). Keloğlan masallarında yer alan değerlerin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, 2/1, 312-324.
- Arıcı, F. (2016). Estetik değer oluşturmada masalların rolü: türk masalları örneği. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1017-1035.
- Belet Boyacı, Ş. D., Güner, M. & Babadağ, G. (2017). Dünyada başka şekilde yaşamak da mümkün mü? Değer eğitiminde "Küçük Kara Balık" örneği. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 172-194.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. Sistem Yayıncılık: İstanbul.
- Boratav, P. N. (1958). *Zaman zaman içinde*. Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Buch, W. (1992). *Masal ve efsane üzerine*. A. O. Öztürk (Çev.). Millî Folklor Dergisi, 13, 10-15.
- Cengiz, Ş. & Duran E. (2017). Okul öncesi dönemine ait hikâye ve masallardaki değerlerin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 42 (191), 205-233.
- Elçin, Ş. (1981). *Türk halk edebiyatına giriş*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Enginün, İ. (1998). *Masalların içerdiği şiddet zararlı mıdır?* M. R. Şirin (Haz.). 99 soruda çocuk edebiyatı. (ss. 196-197). Çocuk Vakfı Yayınları: İstanbul.
- Hökelekli, H. (2010). Modern eğitimde yeni bir paradigma: değerler eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6 (18), 4-10.
- Ilıcak, N. G. (2014). *1980 Sonrası Türk romanında halk kültürü ve halk edebiyatı unsurlarının tespiti ve incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- İdi Tulumcu, F. (2015). *Güncel çocuk dergilerinde yer alan değerler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayınları: Ankara.
- Kaya, D. (2007). *Ansiklopedik Türk halk edebiyatı terimleri sözlüğü*. Akçağ Yayınları: Ankara
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Kuran, Ş. B. (2007). *Ayla Çınaroğlu'nun öykülerinde değerler incelemesi*. 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yaşayan Yazarlar Sempozyumu Dizisi-Bildiri Kitabı, 253-260, Eskişehir.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Önal, M. (2000). *Felsefi bir perspektiften çocuk kitapları için gelişim psikolojisinin önemi*. I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: Sorunlar ve Çözüm Yolları. (20-21 Ocak). (ss. 350-364). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayını: Ankara.
- Sakaoğlu, S. (1999). *Masal araştırmaları*. Akçağ Yayınları: Ankara.
- Sever, E., Memiş, A., Sever, S. (2015). Pertev Naili Boratav'ın zaman zaman içinde masal kitabının değerler açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Özel Sayısı*, 246-263.
- Şirin, M.R. (1994). *99 soruda çocuk edebiyatı*. Çocuk Vakfı Yayınları: İstanbul.
- Tahiroğlu, M., Kayabaşı, O. A. & Kayabaşı, R. G. (2013). Türk halk masallarının öğrencilerin insani değerlere yönelik tutumlarına etkisi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 6(4), 477-495.
- Ümit, A. (2011). *Olmayan ülke*. Doğan Egmont Yayıncılık: İstanbul.
- Ümit, A. (2012). *Masal masal içinde*. Doğan Egmont Yayıncılık: İstanbul.
- Yaman, M. (1995). *Çocuk yazını olarak masal*. Atatürk Üniversitesi Yayınları: Erzurum.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2011). *Çocuk edebiyatı* (5.Baskı). Akçağ: Ankara.
- Yavuz, M. H. (1997). *Masallar ve eğitimsel işlevleri*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.